

Handläggare
Anna Stolpe
Telefon: 0850804036

Till
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd 27 januari

Remiss av Väger till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85)

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2021/1622

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Förvaltningen har fått en remiss från kommunstyrelsen ”Väger till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85)” med diarienummer KS 2021/1622. Stadsledningskontoret vill ha förvaltningens yttrande senast 2022-02-08.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet ”Väger till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85)” med diarienummer KS 2021/1622 till Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd. Även två andra stadsdelsnämnder inom Stockholms stad och arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden samt stadsledningskontoret har fått remissen. Yttrandet ska lämnas till stadsledningskontoret senast 2022-02-08.

Ärendet

Remissen består av ett delbetänkande från Trygghetsberedningen. Regeringen beslutade 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning med uppdrag att hjälpa regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Trygghetsberedningen har nu överlämnat delbetänkandet *Väger till ett tryggare samhälle*, SOU 2021:85.

I den första volymen av delbetänkandet beskrivs brottlighetens struktur och utveckling över tid, och i dessa redogörelser belyses även utsattheten för brott i olika grupper i samhället. I denna andra volym har kommittén gjort en genomlysning av samhällets ansvar för och arbete med att ge information, stöd och skydd till personer som utsatts för brott.

Kommitténs uppdrag är i korthet att:

- identifiera kriminalpolitiska utmaningar
- analysera och bedöma rättsväsendets och andra aktörers förmåga att möta dessa utmaningar på såväl det brottsförebyggande som det brottsbekämpande området
- bedöma i viken grad det finns förmåga hos berörda aktörer i samhället att ge stöd och skydd till brottsutsatta
- överväga på vilket sätt forskning och innovation i högre grad kan knytas till det praktiska arbetet med att förebygga och utreda brott
- bedöma övergripande frågor om kompetensbehov hos Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter.

Beslutet att tillsätta kommittén är en del av regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet som presenterades i september 2019. Kommitténs uppdrag är dock bredare än att bara omfatta gängkriminaliteten. Kommitténs uppdrag är att ta fram underlag och skapa förutsättningar för utformningen av en kriminalpolitik där de insatser som genomförs är kunskapsbaserade, i högre grad långsiktiga och brett förankrade över partigränserna. Det ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottligheten och öka människors trygghet. Kommittén ska lämna årliga delredovisningar under 2021–2023. Ett slutbetänkande ska lämnas i oktober 2024.

I kommitténs dialoger med experter lyfts behovet av en långsiktig kriminalpolitik utifrån flera olika aspekter. Det beskrivs som viktigt att:

- uppnå bred och långsiktig förankring på alla nivåer, från rikspolitiken till de lokala aktörerna, om vilka problem och åtgärder som ska prioriteras.
- identifiera och arbeta med vissa fokusområden på lång sikt vid sidan av nya frågor och kriminalpolitiska problem som kan uppkomma.
- det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet hos aktörer utanför rättsväsendet (exempelvis kommuner och regioner) är strukturerat, långsiktigt och står i proportion till såväl verksamheternas resurser som de lokala problem som finns.

- det långsiktiga arbetet planeras och har ett brett angreppssätt som inbegriper flera politikområden för att skapa möjligheter för långsiktiga effekter på både samhälls- och individnivå. Samverkan mellan myndigheter, regioner och andra aktörer är en central del av detta arbete.
- det finns förutsättningar för en långsiktig kriminalpolitik genom långsiktig finansiering och kompetensförsörjning hos berörda aktörer. Såväl rättssystemet som andra samhällssystem behöver vara moderna och flexibla för att kunna anpassas till nya behov.

Kommittén lyfter fram att:

- det är viktigt att kriminalpolitiken är brett förankrad, att det finns förtroende för rättsväsendet och att hitta en balans mellan en nationellt hållbar kriminalpolitik och prioriteringar och åtgärder utifrån en lokal problembild. I Brås undersökning av relationen till rättsväsendet i socialt utsatta områden i urban miljö visar resultaten överlag på ett något lägre förtroende för rättsväsendet i socialt utsatta områden jämfört med övriga urbana områden (Brå 2018a). Definition av socialt utsatta områden i urban miljö baseras på tre variabler: inkomst-nivå, uttag av försörjningsstöd samt åldersstruktur.
- ett stort förtroende för rättsväsendets myndigheter och för rättsprocessen är en förutsättning för att människor ska vilja anmäla brott och även delta i utredning och rättegång som målsägande eller vittne (Brå 2020a). Förtroendet för rättsväsendets myndigheter, och i vilken mån deras maktutövning uppfattas som legitim, påverkar möjligen också människors acceptans för och vilja att efterleva lagarna. En angelägen utmaning bör därför vara att arbeta för ett högt förtroende i områden med hög brottslighet, såväl bland dem som riskerar att utsättas för eller bevittna brott, som bland dem som begår brott. Förutom ett lågt förtroende för myndigheter, kan rädsla för hot och våld göra att brottsutsatta inte anmäler brott. Det förekommer även att man inom vissa grupper löser problem på andra sätt än genom att kontakta rättsväsendet (Brå 2019d).
- det i bostadsområden med stora sociala och ekonomiska utmaningar ofta finns en mångbottnad problembild. Det kan exempelvis handla om boende- och skolegregation och brist på gemenskap mellan grupper. Brottslighet och otrygghet är ofta ett större och mer synligt problem i socialt utsatta områden. Våld och oroligheter i det offentliga rummet har en påverkan på stora grupper av de boende, och stöldrisk, hot och påtryckningar kan också drabba

företagares vilja att etablera, utveckla, eller fortsätta driva verksamhet i närområdet.

- mäns våld mot kvinnor är en stor kriminalpolitisk utmaning. Sexualbrott är en brottstyp där kvinnor som offer är tydligt överrepresenterade. I NTU 2020 uppger 9 procent av kvinnorna att de utsatts för sexualbrott: motsvarande andel bland männen var 1 procent (Brå 2020a). Det är vanligare att kvinnor utsätts för sexualbrott och våld i nära relationer än män. I nästan samtliga fall av dödligt våld i nära relation är offret en kvinna. En del av det våld och förtryck som utövas mellan närstående är hedersrelaterat. Det finns också viss brottslighet som inte getts lika mycket uppmärksamhet, till exempel våld i parrelationer bland unga och bland äldre samt parrelationer där det förekommer missbruk. Det är viktigt att öka kunskapen om våld i olika typer av nära relationer för att stärka samhällets förmåga att förebygga våldet.
- det finns utmaningar kopplade till barn och ungas brottslighet och utsatthet. Utmaningarna handlar dels om att förebygga att unga börjar begå brott och rekryteras till kriminella miljöer, dels om att förebygga att de utsätts för brott. I fråga om ungas brottslighet syns det öknings vid vissa allvarliga brottstyper under 2010-talet. Exempelvis ökar antalet unga som misstänks för mord och dråp, brott mot narkotikastrafflagen, rån, våldtäkt och brott mot vapenlagen. Samtidigt är den generella trenden att antalet unga som begår brott minskar och denna minskning blir tydlig sett ur ett längre tidsperspektiv. När det gäller ungas brottsutsatthet sker brotten ofta på skolan, på internet och i hemmet. En stor andel av de hot och trakasserier som unga utsätts för sker på internet och den digitala miljön kan underlätta för vuxna personer som vill komma i kontakt med barn i sexuella syften. Det är också tydligt att barn och unga som utsätts för våld eller andra övergrepp i sin hemmiljö är särskilt utsatta och ofta har ett stort vårdbehov. Barnkonventionen lyfter fram barns rätt att bilda sig en egen uppfattning och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. Det är dock så att barn i mindre utsträckning omfattas av trygghetsundersökningar, det finns därför en risk att deras röster inte blir representerade när brottsförebyggande insatser planeras, genomförs och följs upp. Att göra barn och unga delaktiga i det brottsförebyggande arbetet som riktas mot dem, både vid individuella och generella brottsförebyggande insatser, bör prioriteras.

- ekonomisk och organiserad brottslighet där välfärdssystemen utnyttjas på felaktiga grunder är en kriminalpolitisk utmaning.
- narkotikahandel är ett stort problem i utsatta områden, där den utgör en stor inkomstkälla för organiserad brottslighet och kan medföra våldsamma konflikter mellan kriminella grupper.
- förändringar i extremistmiljöer. Även om digitaliseringen kan underlätta radikalisering, kan sådana processer inte enbart hänföras till den digitala arenan. Sociala band till samhället generellt liksom till vänner och släkt har stor inverkan på människors engagemang i våldsbejakande extremism.
- fortsatt internationalisering av samhället och brottsligheten. Personer som kommer till Sverige, t.ex. som flyktingar eller för att arbeta är även en särskilt sårbar grupp att utnyttja. Dessa personers höga risk att utsättas för brott har lyfts som en utmaning att hantera.
- fortsatt digitalisering av samhället och brottsligheten. Samtidigt som digitaliseringen skapar nya möjligheter för informationsutbyte och effektivisering inom rättsväsendet, har den också skapat nya utmaningar. Nya typer av brott uppstår och traditionella typer av brott kan begås mer effektivt. Digitaliseringen har medfört en ökad sårbarhet på olika sätt. Samtidigt som sårbarheten ökar har också hotbilderna ökat vilket är en särskild utmaning. Ett exempel på det är att hotet från främmande makt har ökat och det är numera både bredare, effektivare och mer komplext, delvis som en följd av digitaliseringen. Andra typer av brott som har ökat genom digitaliseringen är olika former av hot och trakasserier.

Andra utmaningar som aktualiserats under pandemin är myndigheters och företags ökade sårbarhet till följd av ökat distansarbete och uppkopplingar mot nätverk och digitala plattformar med varierande grad av säkerhet. Detta kan öka risken för exempelvis dataintrång och informationsstöld. Kränkningar, hot och trakasserier på internet är också ett problem som ökat på senare år. Vissa yrkesgrupper är mer utsatta för den här typen av brott än andra, så som förtroendevalda, tjänstemän och journalister (Brå 2019b, 2015b, 2016d). När hoten riktas mot myndighetspersoner i form av otillåten påverkan kan rättssäkerheten brista, och riktas hot mot journalister och förtroendevalda kan de utgöra ett hinder för det demokratiska samtalet.

gruppnivå finns en mängd riskfaktorer att ta hänsyn till för att få en heltäckande bild av varför människor begår brott. Kommittén har samlat dessa riskfaktorer under kategorierna ålder och brott, psykisk ohälsa och missbruk, kön och brott samt utländsk bakgrund. Kommittén har tittat närmare på frågan om trygghet, som kan betyda olika saker beroende på sammanhang. I forskningen framträder vissa mönster, bl.a. att kvinnor generellt upplever en större oro för brott än män. Forskningen visar också att otrygghet är knutet till människors levnadsvillkor, där exempelvis utbildningsbakgrund och ekonomiska förhållanden har betydelse. I socialt utsatta områden upplever en större andel av de boende otrygghet. Oro och rädsla för brott är förknippat med negativa konsekvenser för individen, för lokalsamhället och på en bredare samhällsnivå.

Kommittén föreslår att:

- Brottsoffermyndigheten bör ges ett förstärkt uppdrag att, i samråd med andra berörda aktörer, systematiskt sammanställa och tillgängliggöra relevant kunskap på brottsofferområdet.
- Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att, i samråd med berörda aktörer, kartlägga kommunernas arbete med att erbjuda stöd och hjälp till den som utsatts för brott och dennes närstående. Socialstyrelsen bör också ges i uppdrag att, i samråd med berörda aktörer, ta fram en utvecklad vägledning för att stödja kommunernas socialtjänster i det brottsofferstödande arbetet.
- Polismyndigheten bör ges i uppdrag att utveckla ett stöd som underlättar för medarbetare vid Polismyndigheten att uppfylla skyldigheten att lämna information till brottsutsatta. Vidare bör Polis-myndigheten ges i uppdrag att utveckla den skriftliga information som skickas ut vid brottsanmälan i syfte att göra informationen mer relevant och anpassad till den enskilde. Slutligen föreslår kommittén att regeringen bör utreda förutsättningarna för Polismyndigheten att, med iakttagande av kraven på saklighet och opartiskhet, förmedla uppgifter om brottsutsatta.

Kommittén bedömer att ett förbättrat brottsofferstödande arbete från socialtjänsten är ett första steg i att utveckla ett mer koordinerat och sammanhållande brottsofferstöd i samhället i stort.

Genom att arbeta fram olika former av verksamhetsstöd skulle kommunernas brottsofferstödande arbete kunna bli mer likvärdigt och mer tillgängligt för olika grupper i befolkningen. För att skapa förutsättningar för ett kunskapsbaserat och mer enhetligt brottsofferstöd i landet bör de insatser som erbjuds av socialtjänsten även dokumenteras och följas upp.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtanden har utarbetats inom avdelningen för barn och unga i samverkan med avdelningen för vuxna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till kommitténs delbetänkande och se positivt på att de lokala skillnaderna, vikten av samverkan och långsiktighet lyfts fram. Förvaltningen ser positivt på att mäns våld mot kvinnor lyfts som en stor kriminalpolitisk utmaning, exempelvis våld i parrelationer bland unga och bland äldre samt parrelationer där det förekommer missbruk och att personer med funktionsnedsättning lyfts fram som en grupp som inte fått så stor uppmärksamhet. Förvaltningen är positiv till att kriminalitet kopplat till barn och unga följs noga för att se hur brottsligheten förändras och därmed bättre kunna anpassa det förebyggande arbetet för att motverka att unga börjar begå brott och rekryteras till kriminella miljöer samt förebygga att de utsätts för brott. Förvaltningen anser också att det är viktigt att beakta hur otillåten påverkan kan påverka rättssäkerheten och påverka både tjänstepersoner och förtroendevalda. Förvaltningen är positiv till förslaget att låta Socialstyrelsen få i uppdrag att, i samråd med berörda aktörer, ta fram en utvecklad vägledning för att stödja kommunernas socialtjänster i det brottsofferstödjande arbetet.

Susanna Halldin Olsson
Stadsdelsdirektör
Hässelby-Vällingby
stadsdelsförvaltning

Aida Rizvic
Avdelningschef
Hässelby-Vällingby
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Remisshandlingar

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Susanna Halldin Olsson, Stadsdelsdirektör	2022-01-11
Aida Rizvic, Ansvarig	2022-01-10